

NOVADI ZAĻO

Pēc administratīvi teritoriālās reformas daudzas pašvaldības Latvijā saskaras ar izaicinājumu, kā efektīvāk pārvaldīt centralizēto siltumapgādes sistēmu un optimizēt ražošanu, lai iedzīvotājiem visā novadā nodrošinātu līdzvērtīgu, kvalitatīvu, videi labvēlīgu un ilgtspējīgu pakalpojumu.

Jau aizmirsušās problēmas

Piemēram, Kuldīgas novadā pēc apvienošanās centralizēto siltumapgādi nodrošina divas pašvaldības kapitālsabiedrības: SIA "Kuldīgas siltumtīkli" un "Skrundas komunālā saimniecība", kā arī privātzņēmums SIA "Alsunga".

Reaģējot uz energoresursu sadārdzinājumu, pašvaldībām jādodomā par atjaunīgo resursu kā kurināmā izmantošanu gan no ekoloģiskā, gan ekonomiskā viedokļa, jo ir novadi, kur centralizētā siltumapgāde pat kļuvusi lētāka, turpretī citviet iedzīvotājiem jāmaksā pat divreiz dārgāk.

Kuldīdznieki, visticamāk, jau aizmirsuši laikus, kad daudzdzīvokļu namos bija jāsalst, nebija zināms sezonas sākums, jo pakalpojuma sniedzējs nespēja laikus par pieņemamu cenu no Krievijas iegādāties kurināmo mazutu. Kad beidzot namos ielūda siltums, pilsētas gaisā parādījās sēra dioksīda piesārņojums no katlumājām. Bet tas nemaz tik sen nebija – pirms nepilniem 15 gadiem. Zaļais lēciens notika 2007. gadā, kad uzbūvēja jaunu šķeldas kurināmā katlumāju, kas aizstāja iepriekšējās septiņas mazās kurinātavas, kurās izmantoja gan naftas produktus, gan koksnī (vēl dažas palika kā alternatīva).

Kopš tā laika tarifs mainījies vienreiz. Šobrīd tas ir 52,99 eiro/MWh – par gandrīz diviem eiro zemāks nekā Latvijā vidējais. Pagaidām neesot vajadzības paaugstināt.

Izvēlējas šķeldas kurināmo

Kā stāsta Kuldīgas novada domes priekšsēdētājs vietnieks Artis Roberts, kurš iepriekš bija "Kuldīgas siltumtīklu" vadītājs, toreiz bijušas vairākas ieceres, pat tik utopiskas kā gāzes vada atvilkšana no Skrundas. Par labāko risinājumu izvēlēta pāreja uz šķeldas kurināmo. Tobrīd Latvijā bija tikai daži šādas zaļās prakses piemēri. Turpmākajos gados šķeldas katlumājas radās cita pēc citas. Savukārt 2012. gadā Kuldīgā ekspluatācijā nodeva biomasas

koģenerācijas staciju. Tādējādi nodrošināta papildu siltumapgādes jauda un vienlaikus ražota elektroenerģija, ko pārdodot "Latve-nergo" par dubulto tarifu, varēja atmaksāt aizdevumu stacijas būvniecībai, kā arī nosegt pieaugošās ražošanas izmaksas, lai nebūtu jāpaaugstina maksa par apkuri iedzīvotājiem. "Līgums par obligāto iepirkumu beigsies nākamgad, tad arī būs atmaksāts kredīts," A. Roberts stāsta. Pēc tam elektrību pārdos par biržas cenu, kas šobrīd ir augsta. Ražotājam tas ir izdevīgi, bet ne patērētājam. Pašvaldības pārstāvis lēš, ka augstā cena ilgstoši nepastāvēs. Bet, arī tai krītot, ražotājs būs ieguvējs, jo aizdevums vairs nebūs jāmaksā. Investīcijas vajadzēs iekārtu uzlabošanai, kas kalpojušas jau desmit gadu, bet joprojām darbojas labi.

Cena kāpj uzreiz, bet krīt daļēji

"Šobrīd galvenā uzmanība vēsta siltuma zudumu samazināšanai – līdz šim tas bija palicis otrajā plānā," teic A. Roberts. "Būvējot trases, optimistiski ielānojam daudzus jaunus pieslēgumus, bet ekonomiskās situācijas dēļ cerētais nav īstenojies. Tagad inventarizējam un dažus posmus domājam slēgt vai pārbūvēt. Tāpat notiek regulāri lokāli tehniskie darbi, lai ietaupītu energoresursu patēriņu."

Lai gan Latvija ir pietiekami mežaina, arī šī atjaunīgā energoresursa cena mēdz būt svārstīga. Daļēji to ietekmē laika apstākļi. 2017. gadā, kad pārmērīgā nokrišņu daudzuma dēļ mežistrāde apstājās, nevarēja pietiekami saražot koksnes izejmateriālus un cēlās cena šķeldai. Svārstīgs ir arī globālais tirgus. Virzoties uz zaļo kursu un no fosilajiem energoresursiem pārejot uz atjaunīgajiem, šķeldas kļūst pieprasītāka un dārgāka. Siltās ziemās kāpums nav būtisks, taču bargajās cena uzreiz kāpj, bet pēc tam uz leju krīt tikai daļēji. Trešais iemesls ir citu izmaksu pieaugums: arī šķeldas ražošanu ietekmē degvielas cenas, darbaspēka atalgojums u.c.

Gāzes apkures ķīlnieki

Tāpat nav iespējams ieviest vienotu tarifu, norāda A. Roberts, jo atšķirīgas ir saimniecības un izmantotā kurināmā veidi. Kādreizējā Skrundas novadā kurina ar dabasgāzi. Pirms gandrīz 20 gadiem, kad tika īstenots gazifikācijas projekts, šis kurināmais bija samērā izdevīgs, ņemot vērā, ka Skrundai garām iet maģistrālais vads no Rīgas uz Liepāju. Vajadzēja uzbūvēt vai atjaunot katlumājas un pievadus.

Visi grib lētāku un labāku apkuri

"Lai investīcijas siltumapgādē atmaksātos, svarīgs ir patēriņš – mazam patērētāju skaitam tāpat ir lielas ražošanas izmaksas," atzīst Kuldīgas novada domes priekšsēdētājs vietnieks Artis Roberts.

UZZIŅAI

- Kopš 2021. gada sākuma siltumapgādes vidējais tarifs Latvijā palielinājies no 53,89 līdz 54,78 eiro/MWh. No 1. maija līdz 1. oktobrim (ieskaitot) tarifs pieauga 12% siltumapgādes komersantu sniegtajiem pakalpojumiem, 14% – samazinājies un 74% nav mainījies.
- Tarifu straujākais pieaugums vērojams pakalpojuma sniedzējiem, kuri kā kurināmo izmanto tikai dabasgāzi, savukārt tiem komersantiem, kuri siltumenerģijas ražošanas procesā izmanto šķeldu, kokskaidu granulas un tml., izmaksu pieaugums nav tik straujš.
- Izvērtēšanā Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijā ir 16 jauni tarifu projekti.

AVOTS: WWW.SPRK.GOV.LV

Tagad sistēma savu laiku nokalpojusi, gāzes cena strauji kāpusi. Novada dome apstiprinājusi jaunu tarifu apkures sezonai: Skrundā – 76,53 eiro/MWh (pieaugums par 26%, gandrīz augstākais Latvijā), Rudbāržu pagastā – 66,12 eiro/MWh (par 21%).

"Situācija ir ļoti bēdīga, īpaši iedzīvotājiem," atzīst A. Roberts. "Esam pārskatījuši, ko varam darīt, jo šobrīd uzbūvēt jaunu katlumāju un pāriet uz citu kurināmo nav iespējams. Varbūt kādu gāzes katlu varam aizstāt ar granulu kurtuvi, lai gan šis kurināmais arī vairs nav lēts. Lai ieguldījumi atmaksātos, svarīgs ir patēriņš. Mazam patērētāju skaitam tāpat ir lielas ražošanas izmaksas. Tāpēc komersantus mazpilsētas un pagasti neinteresē. Jau 2007. gadā, kad Kuldīgai meklējām sadarbības partnerus, komersanti rēķināja, ka apjoms par mazu. Ja mēs tagad ieviestu vienotu tarifu, tas būtu uz kuldīdznieku rēķina – viņiem tarifs ievērojami pieaugtu."

Koģenerācijas stacijās Latvijā kā galveno kurināmo izmanto dabasgāzi, taču notiek pakāpeniska pāreja uz atjaunīgo energoresursu izmantošanu. 2019. gadā vairāk nekā 77% no koģenerācijas stacijās saražotās elektroenerģijas un

gandrīz 60% no siltumenerģijas saražoja, izmantojot dabasgāzi. Desmit gados dabasgāzes patēriņa īpatsvars samazinājies no 95% līdz 64%, savukārt atjaunīgo energoresursu patēriņa īpatsvars būtiski pieaudzis, 2019. gadā sasniedzot 36%.

Viens no ceļiem – meklēt partnerus

Viens no ilgtspējīgas un energoefektīvas siltumapgādes sistēmas risinājumiem ir sadarbība ar privātajiem pakalpojuma sniedzējiem.

"Partneris uzņemas atbildību par pašvaldības enerģijas ražošanu – veic investīcijas, rūpējas par sistēmas un iekārtu pareizu ekspluatāciju, uzturēšanu un infrastruktūras attīstību, nodrošina CO2 emisijas samazinājumu un atbild par vides aizsardzību," skaidro enerģētikas uzņēmuma SIA "Adven Latvia" valdes pārstāvis Māris Kānītis. "Sadarbības modeli var izvēlēties. Komersants var pārpirkt ražošanas iekārtas un investēt modernizācijā, bet pašvaldība turpina klientu apkalpošanu. Var izveidot kopuzņēmumu – akciju sabiedrību, noteiktu īpašumtiesību daļu sadalot starp pašvaldību un partneri, tādējādi abām pusēm

ieguldot kapitālu darbības uzturēšanā un attīstībā. Tāda prakse ir Valmierā. Īstenojot uzņēmuma nodalīšanu, partneris iegādājās visu vai daļu pašvaldības enerģijas ražošanas iekārtu un centralizētās siltumapgādes tīklus. Pašvaldības var brīvos līdzekļus izmantot citiem mērķiem. Latvijā šādu sadarbību nodrošinām Cēsīs un Siguldā. Pieredze rāda, ka tieši šis modelis ļauj efektīvāk pārraudzīt kopējo sistēmu, pielāgojot to gala patērētāju vajadzībām."

Kuldīgas novadā ievērojamākās pārmaiņas siltumapgādes pakalpojuma sniegšanā bija jau pēc 2009. gada administratīvās reformas. Toreiz "Kuldīgas siltumtīkli" pakāpeniski pārņēma pagastus, kuros iepriekš centralizētās siltumapgādes sistēma bija sadrumstalota un arī tarifi atšķirīgi. Tagad pievienotajā Alsungas pagastā apkuri, kā arī ūdensapgādi un kanalizāciju turpmākos trīs gadus turpinās nodrošināt SIA "Alsunga", tikko nolemts domē. Šajā laikā būs kopīgi jāatrod risinājums un investīcijas kvalitatīvākam pakalpojumam. "Alsungā kurina ar malku, tarifs ir 62,69 eiro/MWh, infrastruktūra bez kapitālieguldījumiem diezgan nolaista," vērtē A. Roberts. Taču pašvaldībai īsti nav iemesla tagad iekļauties komersanta darbībā.

Materiāli tapuši ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA "Kurzemes Vārds" un reģionālās izdevniecības.